

HONORE DE BALZAC

OTEC GORIOT

Honoré sa narodil v Tours, 20. mája 1799. Rodina, pôvodne Balsa alebo Balssa, sediaci v Albigenku. Otec, Bernard Francois (1746-1829) sa oženil v roku 1797 o tridsať rokov mladšiou Annou Charlottou Laurou Salambierovou (umrela roku 1854). Honoré po štúdiách na kolégiu odchádza do Paríža na „vysoké literárne štúdia“ a pokúša sa aj o právo. Rodina nechápala záujmy svojho syna - mladého adepta umenia. Honoré proti vôli svojho otca prerušil štúdium práva odkázaný sám na seba dal sa do styku s vydavateľskými podvodníkmi. Pod rôznymi menami písal na objednávku romány a príručky s jediným cieľom: zbaviť sa veľkej dlžoby a stať sa slobodným, na nikom nezávislým spisovateľom.

- ❖ 1820 sa zoznamuje so spisovateľom Le Poitevinom a vydávajú spolu pod pseudonymom romány. O 4 roky neskôr má samovražedné úmysly po neúspechu pri písaní kolportážnych románov. Za peniaze od rodiny a madame de Bernysa sa zúčastňuje na rôznych špekuláciách. Spolu stratí okolo 105.000 frankov.

- ❖ 1828 sa pod iným menom prepychovo zariadi v jednom prenajatom byte a pokračuje v písaní.

- ❖ v roku 1830 začína byť slávny. Prisvojuje si šľachtický titul. Postupne získava nový byt, koč i sluhu. Začína sa sťahovať s dámami z vyššej spoločnosti.

- ❖ 1832 si začína písať s pani Hanskou „neznámou“ poľskou šľachtičnou, ktorá žije v Paríži pod menom vdova Durantová. Tento rok ho postihol požiar a stratila sa časť Rozmarných poviedok.

- ❖ Od 27. apríla do 4. mája sedí vo väzení, pretože odmietol slúžiť v národnej garde.

- ❖ V roku 1844 nakúpil nábytok do spoločného bytu s vdovou Hanskou. Prekonal ťažkú žltáčku.

- ❖ 1849 sa Balzacovi začína podlamovať zdravie, tento rok prežil vo Wierzchowni.

- ❖ 14. apríla 1850 zosobášený s pani Hanskou. V apríli odišli do Paríža. V auguste ho navštívil Viktor Hugo.

- ❖ 22. augusta Balzac v Paríži zomiera. Zomiera posadnutý prácou, aby zarobil peniaze. Pohrebnú reč predniesol dnes tak isto slávny spisovateľ Viktor Hugo.

Dlhov sa však nezabavil do konca života a prepracovaný, uštvaný spoločnosťou a prácou predčasne zomrel.

Prečo hneď na úvod uvádzam v skratke jeho životopisné údaje? Podľa mňa sú dôležité preto, aby sme vedeli pochopiť jeho diela, ktoré by snáď ani neboli vznikli, keby sám Balzac nezažil na vlastnej koži oba kontrasty života – byť bez peňazí, čiže na dne a zároveň byť súčasťou vyššej vrstvy spoločnosti.

OTEC GORIOT vyšiel knižne po prvý raz v roku 1835. Je to dielo, ktoré patrí a kompozične súvisí s cyklom Ľudská komédia. Tento cyklus sa skladá z vyše 90 románov a poviedok. Autor v nich zobrazuje francúzsku spoločnosť 19. storočia. V tomto cykle vystupuje 2.500 postáv. Mnohé z nich sa objavujú vo viacerých románoch, čo dodáva dielu jednotu. Balzacova Ľudská komédia obsahuje: Štúdie mravov (sem zaraďujeme aj román Otec Goriot), Filozofické štúdie a Analytické štúdie.

Otec Goriot bol napísaný v literárnom období francúzskeho realizmu. Balzac sa tu prvý raz stáva pánom celého svojho myslenia a umenia práve preto, že hlavným princípom románu je obraz reality a životnej pravdy. Aby ju vystihol, ukazuje nám pravú tvár a siaha po skutočnom živote jednotlivca a spoločnosti. Paríž nezobrazuje ako tajomné mesto, ale ako mesto protikladov tvoriace

pozadie deja, kde sa sústreďujú najnižšie ako aj najvyššie spoločenské vrstvy. Pracuje s reálnym časom a priestorom.

V celom románe prevláda reč postáv ako autorská. Balzac vytvára postavy, ktoré predstavujú stelesnenie niektorej ľudskej vlastnosti. Používa opis ako súčasť deja, stretáme sa s mnohými úvahami, prirovnaniami, metaforami, ale aj rečníckymi otázkami, na ktoré akoby aj sám autor hľadal vo svojej duši odpoveď: „Ó, bože môj - prečo mi dávaš trpieť ešte aj dnes?“ (str. 219).

Sám autor rozsiahlym opisom, či už prostredia alebo hlavných postáv nám vlastne ponúkol pohľad aj na jeho vlastný život. Nevieť posúdiť, či sa Balzac videl v postave Otca Goriota (Jean-Joachim Goriot), ktorého Balzac povýšil na symbol otcovského citu, odriekania a sebaobetovania. Ale podľa mňa to bol skôr „starý blázon“, ktorý pretavil všetky svoje city do lásky k svojim dcéram a s tým súvisiacou honbou za peniazmi, ktorého život je osobnou tragédiou.

Možno sa videl autor v postave Vautrina (Jaques Collin), zločinca, chladnokrvného odporcu spoločnosti a sám Balzac, ako rozprávač tohto románu mu vložil do úst tento názor: „Hľa, život, taký, aký je. Ono to nie je o nič krajšie ako taká kuchyňa, zapácha to celkom tak, a ak sa človek chce dobre najesť, musí si zašpiniť ruky; len aby ste sa potom vedeli dobre vyumývať, v tom je celá morálka našich čias.“ (str. 93, 94).

Ja si ale myslím, že najviac sa autor videl a čitateľovi chcel predstaviť v postave mladého Rastignaca. Tak ako jeho mladý románový hrdina, aj Balzac prišiel z vidieka do veľkomesta, kde ho ohúrilo všetko, počnúc spoločenskými večierkami plnými nádherných žien (čo tam po tom, že vydatých), až po bohatstvo, ktoré priam nahlodávalo jeho myseľ. Postupne parížske prostredie formuje jeho charakter. Na jednej strane je to hlas citov za svojím domovom a rodinou, na druhej strane ťažkosť, túžba po láske a kariére, sú to túžby, ktoré ho oberajú o čistotu charakteru. A práve preto, že v mladom hrdinovi zvíťazí hlas vzbury proti spoločnosti: „A teraz uvidíme, kto z koho!“ (str. 234) si myslím, že toto je postava, ktorou nám chcel Balzac povedať ako žil. Chlapec z dedinského prostredia, ktorý si k menu pridával titul „de“ aby bol viac akceptovaný a aby zapadol do spoločenského rebríčka, ktorého hodnotami boli na prvom mieste peniaze. Ale na druhej strane odhodlaný jedinec, plný plánov do života, túžby po uznania sláve.

A o tom vlastne celý román je. O peniazoch a peniazoch, pre ktoré sú mnohí ochotní zapredať aj vlastnú dušu. A preto si myslím, že téma tohto románu je živá aj dnes. Bohatnúť na úkor iných nie je témou minulosti, ale aj súčasnosti. Človek nie je ani zlý, ani dobrý, ale v dobrom aj v zlom podlieha svojmu spoločenskému prostrediu.

A môj vlastný názor? Nevieť, akoby by som ho vyjadril. Bola to celkom zaujímavé čítanie, povedal by som až ležerný dej, s nekonečnými dlhými úvahami hlavných postáv. Myslím si, že rozoberanie francúzskej buržoázno-bezohľadnej spoločnosti na konci 19. storočia nie je pre mňa to pravé hoby. No ale predsa musím uznať, že práve takýto autori a ich diela vyniesli Francúzsko na kultúrne výslnie a my nefrancúzi vieme vďaka tomu, aké to bolo v časoch, o ktorých sa nám ani nespomína.

Bibliografický údaj o diele:

Balzac, H.D.: OTEC GORIOT. Bratislava : TATRAN, 1966.